

UDC: 327

LBC: 63.3(2)6-6

MJ № 340

 10.33864/2617-751X.2025.v8.i6.151-165

EURASIANISM AS RUSSIA'S FOREIGN POLICY IDEOLOGY

Zumrud Malikova*

Abstract. Russian foreign policy has experienced significant transformations, with essential changes taking place in its structure, which can be divided into several phases: the imperial strategy of the Russian Empire; a policy rooted in communist-socialist ideology during the USSR; and the quest for a foreign policy strategy of the Russian Federation following its independence. The application of strategic thinking across various state structures has persisted in essential ways for the last 300 years. Despite the fact that the Soviet Union emerged from a revolution aimed at overthrowing the Russian imperial regime, it has become evident over time that it has adopted the foreign policy strategies of that imperial regime, along with certain nationalist and imperialist influences. Ultimately, the Russian Federation adopted certain foreign policy strategies from both the imperial and Soviet eras, though not in identical manners, but rather through varied interpretations. In the global order that emerged post-Cold War, characterized by the dominance of the United States and Western nations founded on liberal-idealistic principles, Russia's foreign policy endeavors were executed in alignment with the established norms of the international system. During the initial ten years of the 21st century, Russia's foreign policy transitioned from Westernization to Eurasianism. This study will examine how the ruling elite in Russia embraced Eurasianism, influenced by the geopolitical shifts occurring globally and in Europe, as well as the underlying principles driving its heightened foreign policy engagement. The article concludes that the incorporation of Eurasianist theory into Russia's foreign policy ideology is viewed as an expression of imperial ambitions within its international engagements. The progressively aggressive stance of Russia's contemporary foreign policy has resulted in its growing estrangement from the Western world and the rise of a multipolar global landscape.

Keywords: Russia, Eurasianist theory, foreign policy ideology, geopolitical interests, neo-Eurasianism, Alexander Dugin

---

* PhD in political sciences, Assoc. Professor,

Baku Slavic University; Baku, Azerbaijan

E-mail: zumrud.melik@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0001-1282-888X>

To cite this article: Malikova, Z. [2025]. EURASIANISM AS RUSSIA'S FOREIGN POLICY IDEOLOGY. *"Metafizika" journal*, 8(6), pp.151-165.

<https://doi.org/10.33864/2617-751X.2025.v8.i6.151-165>

Article history:

Received: 08.06.2025

Accepted: 25.07.2025

Published: 04.09.2025

Copyright: © 2025 by AcademyGate Publishing. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the CC BY-NC 4.0. For details on this license, please visit

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>.

УДК: 327
ББК: 63.3(2)6-6
МЖ № 340

 10.33864/2617-751X.2025.v8.i6.151-165

ЕВРАЗИЙСТВО КАК ВНЕШНЕПОЛИТИЧЕСКАЯ ИДЕОЛОГИЯ РОССИИ

Зумруд Маликова*

Абстракт. Российская внешняя политика претерпела кардинальные трансформации и в ее структуре произошли принципиальные изменения, состоящие из нескольких этапов: имперская стратегия Российской империи; политика, основанная на коммунистическо-социалистической идеологии в составе СССР; и поиск стратегии в области внешней политики Российской Федерации после обретения независимости. На протяжении последних 300 лет трансформация стратегического мышления в различных государственных структурах продолжалась в фундаментальных аспектах. Хотя Советский Союз был создан в результате революции против российского имперского режима, со временем стало заметно, что он несет в себе внешнеполитические стратегии этого имперского режима и следы деятельности некоторых националистов и империалистов. Наконец, Российская Федерация реализовала некоторые внешнеполитические стратегии как имперской, так и советской эпохи, хотя и в разных интерпретациях, если не одинаково. В мировом порядке, сложившемся после холодной войны при гегемонии США и западных государств, основанном на либерально-идеалистических идеях, внешнеполитическая деятельность России осуществлялась в соответствии с правилами международной системы. В первом десятилетии XXI века вестернизационное направление во внешней политике России сменилось евразийством. В исследовании особое внимание будет уделено принятию евразийства правящей элитой России под влиянием геополитических изменений, происходящих в мире и Европе, и основам ее возросшей внешнеполитической активности. Согласно выводам, сделанным в статье, проекция положений евразийской теории во внешнеполитическую идеологию России оценивается как проявление имперских амбиций в ее внешнеполитической деятельности. В современную эпоху все более агрессивный характер внешней политики России привел к ее дальнейшей изоляции от западного мира и возникновению многополярности в мире.

Ключевые слова: Россия, евразийская теория, внешнеполитическая идеология, геополитические интересы, неоевразийство, Александр Дугин

---

* Доктор философии по политическим наукам,
Доцент Бакинского Славянского университета; Баку, Азербайджан
E-mail: zumrud.melik@gmail.com
<https://orcid.org/0009-0001-1282-888X>

Цитировать статью: Маликова, З. [2025]. ЕВРАЗИЙСТВО КАК ВНЕШНЕПОЛИТИЧЕСКАЯ ИДЕОЛОГИЯ РОССИИ. *Журнал «Metafizika»*, 8(6), с.151-165.
<https://doi.org/10.33864/2617-751X.2025.v8.i6.151-165>

История статьи:

Статья поступила в редакцию: 08.06.2025

Отправлена на доработку: 25.07.2025

Принята для печати: 04.09.2025

Copyright: © 2025 by AcademyGate Publishing. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the CC BY-NC 4.0. For details on this license, please visit <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>.

UOT: 327

KBT: 63.3(2)6-6

MJ № 340

 10.33864/2617-751X.2025.v8.i6.151-165

AVRASİYAÇILIQ RUSİYANIN XARİCİ SİYASƏT İDEOLOGİYASI KİMİ Zümrüd Məlikova*

Abstrakt. Rusiya xarici siyasəti dramatik transformasiyalar yaşadı və onun strukturunda bir neçə mərhələdən ibarət əsaslı dəyişikliklər baş verdi: Rusiya imperiyasının imperiya strategiyası; SSRİ-nin tərkibində kommunist-sosialist ideologiyaya əsaslanan siyasət və müstəqillik əldə etdikdən sonra Rusiya Federasiyasının xarici siyasət sahəsində strategiya axtarışı. Son 300 ildə fərqli dövlət quruluşlarına strateji düşüncə transferi fundamental aspektlərdə davam etdi. Sovet İttifaqı rus imperator rejiminə qarşı inqilab nəticəsində yaradılsa da, zaman keçdikcə imperiya rejiminin xarici siyasət strategiyalarını, bəzi millətçi və imperialistlərin izini daşdığı müşahidə olundu. Nəhayət, Rusiya Federasiyası, eyni şəkildə olmasa belə, fərqli şərtlərlə həm imperiya, həm də Sovet dövrünün bəzi xarici siyasət strategiyalarını həyata keçirdi. Soyuq müharibədən sonra liberal-idealistik ideyalara əsaslanan ABŞ və Qərb dövlətlərinin hegemonluğu ilə inkişaf edən dünya düzenində Rusiyanın xarici siyasi fəaliyyəti beynəlxalq sistemin qaydalarına uyğun yeridildi. 21-ci əsrin ilk onilliyində Rusiyanın xarici siyasətində qərbçilik istiqaməti öz yerini avrasiyaçılığa verdi. Araşdırmada dünyada və Avropada baş verən geosiyasi dəyişikliklərin təsiri altında avrasiyaçılığın Rusiyada hakim elita tərəfindən mənimsənilməsinə, onun xarici siyasət fəaliyyətinin aktivləşməsinin əsaslarına diqqət yetiriləcəkdir. Məqalədə gəlinən nəticəyə görə, avrasiyaçılıq nəzəriyyəsinin müddəalarının Rusiyanın xarici siyasət ideologiyasına proyeksiyası onun xarici siyasi fəaliyyətində imperiya ambisiyalarının təzahürü kimi qiymətləndirilib. Müasir dövrdə Rusiyanın xarici siyasətinin getdikcə aqressiv xarakter alması onun Qərb dünyası tərəfindən daha çox təcrid olunmasına, dünyada isə çoxqütblülüyün yaranmasına aparıb çıxardı.

Açar sözlər: Rusiya, avrasiyaçılıq nəzəriyyəsi, xarici siyasət ideologiyası, geosiyasi maraqlar, neoavrasiyaçılıq, Aleksandr Duqin

---

* siyasi elmlər üzrə fəlsəfə doktoru,
Bakı Slavyan Universitetinin dosenti; Bakı, Azərbaycan
E-mail: zumrud.melik@gmail.com
<https://orcid.org/0009-0001-1282-888X>

Məqaləyə istinad: Məlikova, Z. [2025] AVRASIYAÇILIQ RUSİYANIN XARİCİ SİYASƏT İDEOLOGİYASI KİMİ. *"Metafizika" jurnalı*, 8(6), səh.151-165.
<https://doi.org/10.33864/2617-751X.2025.v8.i6.151-165>

Məqalənin tarixçəsi:

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 08.06.2025

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 25.07.2025

Çapa qəbul edilmişdir: 04.09.2025

1. Giriş

Dünya tarixində epoxaların və ideoloji paradigmalardan dəyişməsi müxtəlif transformasiya və dəyişikliklərlə müşayiət olunur. Belə transformasiyalardan biri də Birinci dünya müharibəsindən sonra dünya düzənindəki dəyişikliklər, Rusiyada bolşevik inqilabından sonra Avrasiyada fərqli ideologiyaya malik Sovet İttifaqının yaradılması oldu. Bununla yanaşı, XX əsrin əvvəllərində beynəlxalq münasibətlərdə baş verən hadisələr nəticəsində Qərbin liberal dəyərlərinin dünyaya yayılmağa başlamasını rus mühafizəkarları özlərinə qarşı bir təhdid kimi görməyə başladılar. Onlar Qərb mədəniyyətini və dəyərlərini mənimsəyəcəkləri təqdirdə öz mədəniyyətlərini itirəcəklərini düşündürlər. Qərb demokratiyasının Rusiyada tətbiqinə sübhə ilə yanaşan avrasiyaçılar Rusiya üçün fərqli dövlət idarəçiliyi forması-*ideokratiyanı* dəstəkləyirdilər. Avropaya integrasiyanın artımı ilə rus mühafizəkarları yeni alternativ bir axını *avrasiyaçılıq* yaratdılar. Avrasiyaçılıq müxtəlif zamanlarda özünəməxsus funksiyalar daşdığından tarixi baxımdan iki hissəyə klassik avrasiyaçılıq və neoavrasiyaçılığa bölünür.

Avrasiyaçılıq nəzəriyyəsi Rusiyada baş verən inqilablardan sonra 20-ci əsrin üçüncü onilliyində Avropaya mühacirət etmiş rus ictimai-siyasi xadimlərinin, ziyalıların fikirləri və əsərlərinin təsiri altında yarandı. Rusiyanın mərkəzi roluna vurğu edən, sonralar klassik avrasiyaçılar kimi tanınan N.Trubetskoy, P.Savitski, G.Florovski, P.Suvçinski, G.Vernadski və digərlərinin əsərlərinin təsiri altında avrasiyaçılığın inkişafında müstəsna xidməti olan Lev Qumilyovun nəzəri fikirləri formalaşdı. Klassik avrasiyaçılar Avropa mərkəzçiliyini rədd etməklə yanaşı, öz tarix fəlsəfələrini irəli sürdülər. Onlar Rusiya tarixi ilə Avrasiya tarixini coğrafi və etnoqrafik bir bütünlük içərisində uyğunlaşdırmağa çalışdılar. Bu sahədə əsas hərəkətverici motiv isə Rusiyanın roman-german sivilizasiyasından fərqli və ona əks olan Avrasiya dövləti olaraq təsvir olunan nəzəri əsasın təmin edilməsi idi. Onlara görə, Rusiya slavyan kökünün turanla bir araya gəlməsi ilə müstəqil mədəniyyət kimi ortaya çıxdı. Monqol-tatar dövrünün mirası Rusiya tarixinin ən mühüm elementi idi, belə ki, parçalanmış və ayrı-ayrı bir neçə şərq slavyan knyazlıqlarının dünya miqyaslı imperiyaya çevrilməsinə təkan verdi. Qızıl Ordu tərkibinə daxil olmuş ərazilər isə sonralar kontinental imperiyanın nüvəsi oldu. Tatarlar qədim Rusun mənəvi özünəməxsusluğunu qoruyub saxladılar. Moskva knyazlığı meydana çıxdı və “Çingiz xanın mirası”na sahibləndi [6, 98]. Rus filosofları və tarixçiləri arasında ilk dəfə olaraq məhz avrasiyaçılar turan amilini müsbət şəkildə nəzərdən keçirərək rus-tatar əlaqələrinin dialektikliyində Avrasiya dövlətçiliyinin canlı mənbəyini etiraf etdilər. Klassik avrasiyaçı düşüncəsində Rusiya üçün nəzərdə tutulan dövlət quruluşunda federalizm mühüm təbii bir ünsür olaraq qəbul edilmişdi. Onlar hesab edirdilər ki, bolşeviklər tərəfindən

qurulan sovet sistemi görünüşcə federal sistem olsa da, bu çox məhdud idi və burada özünüidarəçilikdən bəhs oluna bilməzdi. Avrasiyaçılar SSRİ-dəki kommunist rejimin devrilməsi tərəfdarı olsalar da, bunun xarici müdaxilə ilə olmasının əleyhinə idilər.

Avrasiyaçıların bir sıra fikirləri sovet hakimiyyəti tərəfindən mənfi qiymətləndirildi və Sovet İttifaqında fəaliyyət göstərən bu fikirlərin daşıyıcıları təqiblərə, həbslərə, sürgünlərə məruz qaldılar. SSRİ-nin süqutundan sonra avrasiyaçılıq nəzəriyyəsinin tərəfdarları fəallaşsa da, siyasi hakimiyyətə təsir imkanları olmadı, belə ki, 1990-cı illərdə Rusiyada hakimiyyətdə olan qərbçilərin xarici siyasi fəaliyyəti o dövrün liberal-idealistik qaydalarına uyğun həyata keçirildi. Bu dövrdə Rusiyada iqtidarda olan qərbçi qüvvələrin siyasi-iqtisadi böhran vəziyyətində olan ölkədə həyata keçirməyə çalışdığı liberal islahatlar gözlənilən nəticəni vermədi. Neoavrasiyaçılar bu dövrü Rusiya üçün mənfi qiymətləndirib liberal-idealistik islahatları tənqid etdilər. Bundan əlavə, NATO-nun şərqə doğru genişlənməsi strategiyası, Kosova böhranının nizamlanması məsələsində Qərblə ziddiyyətlərin meydana çıxması Rusiyanın yeni strateji axtarışını labüd etdi. Neoavrasiyaçıların siyasi fəaliyyətlərini aktivləşdirməsi, hakim elitanın postbipolyar düzənin qaydalarına etirazı Rusiyanın yeni kimlik arayışını *avrasiyaçılıqda* tapmasına səbəb oldu. 2000-ci illərin ortalarından etibarən Rusiya global düzəni tənqid edən və buna açıq şəkildə qarşı çıxan bir aktor mövqeyi nümayiş etdirməyə başladı. 2001-ci ildə Avrasiyaçılıq siyasi hərəkəti yaradıldı. Bu dövrdən başlayaraq Avrasiyaçılıq Rusiyanın hakim elitasının xarici siyasi fəaliyyətinə təsir etməyə başladı və getdikcə aparıcı ideologiyaya çevrildi. 21-ci əsrin ikinci onilliyinə doğru avrasiyaçılıq təşkilatlanmağa, hakim və müxalif siyasi qüvvələr arasında tərəfdarlarının sayını artırmağa nail oldu.

Neoavrasiyaçılığın ideyaları bu dövrdə qəbul edilmiş nəzəri-konseptual sənədlərdə qismən, Rusiyanın 2016-cı il və 2023-cü il xarici siyasət konsepsiyalarında isə açıq şəkildə ifadə edildi. NATO və Avropa İttifaqının Rusiya sərhədlərinə doğru genişlənməsi “qırmızı xətt” kimi qiymətləndirildi. “Vahid Rusiya” partiyasının iqtidarı dövründə Avrasiyaçılıq ideyaları daha açıq şəkildə izhar edildi və hakim partiyanın aparıcı ideologiyası oldu.

2.Klassik avrasiyaçılıq: Rusiyanın Avrasiyada mərkəzi dövlət rolu

Avrasiyaçılıq əvvəl ideya-dünyagörüşü, sonra isə ictimai-siyasi hərəkət kimi 1920-30-cu illərdə mühacirətdə olan rus ziyalıları arasında meydan gəldi. Avrasiyaçılığa görə Rusiya “Avropa” və ya “Asiya” kateqoriyalarına aid deyil, əksinə, Avrasiya geosiyasi konsepsiyasına uyğun olaraq müstəqil rus sivilizasiyasını formalaşdıran “Rus dünyası”dır. Avrasiyaçılar “Avrasiya” terminindən siyasi-ideoloji nəzəriyyə kimi istifadə etməyə başladılar [7, 84].

Avrasiyaçılıq ideyasına 19-cu əsrin Ukrayna millətçiliyi və 20-ci əsrin əvvəllərindəki gənc türklərin ideologiyası - pantürkizm də təsir etdi. Avrasiyaçılığa görə mərkəzi Kiyev olacaq vahid qədim rus xalqı ideyasını müzakirə etmək məqsəduyğundur. Rusiya-Avrasiya konsepsiyasını müdafiə edən avrasiyaçılar Avropa-Asiya arasında yerləşən müstəqil coğrafi-tarixi dünyanı təmsil edən, eyni zamanda geosiyasi və mədəni aspektlərdə hər ikisindən fərqlənən, həm Şərqi, həm də Qərbi elementlərini birləşdirən özünəməxsus Rusiya-Avrasiya sivilizasiyasının mövcudluğu fikrini dəstəkləyirdilər. Həm bu nəzəriyyə tərəfdarları, həm də onları tənqid edənlər avrasiyaçıları slavyanofillərin varisləri hesab edirdilər. Lakin avrasiyaçılar slavyanofillərdən əsaslı fərqlənirlər, belə ki, onlar slavyan mədəni-tarixi tipinin türk xalqları ilə tarixi bağlılığını qeyd edir, federativ Avrasiya dövlətinin yaradılmasını arzulayırdılar.

Roman-german dünyasına qarşı çıxan avrasiyaçıların ilk araşdırması Nikolay Trubetskoyun 1920-ci ildə qələmə aldığı "Avropa və bəşəriyyət" adlı əsəridir. Trubetskoy bu əsərində digər xalqlar tərəfindən Avropa mədəniyyətinin tamamilə mənimsənilməsi prosesinin qeyri-mümkün olacağı qənaətinə gəlir və Avropa mədəniyyətinə inteqrasiya etməyin heç də tərəqqi olmadığını bildirir. Avropamərkəzçiliyinin sadəcə egoist istəklərdən irəli gəldiyini xüsusi vurğulayan Trubetskoy eyni zamanda, Avropa mədəniyyətinin meyar olmadığını qeyd edirdi. Trubetskoy 1925-ci ildə Rusiyanın Kiyev Rus dövlətinin deyil, Monqol imperiyasının varisi olduğu ideyasını irəli sürdü.

Əslində Rusiyada Avrasiyaçılıq ideyasının ilk rüşeymlərinin meydana gəlməsi 18-ci və 19-cu əsrlərə gedib çıxır. Avrasiyaçılıq nəzəriyyəsinin formalaşmasında məşhur rus sosioloqu N.Danilevski Rusiyanın identikliyinə diqqət yetirərək rus xalqının formalaşmasında hunlar, monqollar və türklərin təsirini xüsusilə qeyd edir [10, 128]. Lakin o, bu prosesə millətçi mövqeyindən yanaşıb.

Avrasiyaçıların Rusiyanın nə Avropa, nə də Asiya kateqoriyasına deyil, mərkəz dövlət-Avrasiya dövləti olması, müstəqil rus sivilizasiyası ilə bağlı fikirləri bir sıra rus intellektualları tərəfindən avrasiyaçılardan əvvəl ifadə edilmişdi. Məsələn, məşhur rus yazıçısı F.Dostoyevski 1881-ci ildə belə demişdi: "*Avropada tatar, Asiyada isə avropalıyq*" [10, 267]. Krım müharibəsində Rusiyanın biabırçı məğlubiyyəti, 1878-ci ildə imzalanmış Berlin müqaviləsini özlərinə qarşı hörmətsizlik kimi qəbul edən, Rusiyanın şərqə doğru genişlənməni dəstəkləyən monarxist elit qruplar-vostoçniklər (orientalistlər) Rusiya imperiyasını Qərbi Avropanın roman-german mədəniyyətinin "intellektual müstəmləkəçiliyindən" qorumaq üçün öz

"Asiyalı" identikliklərini vurğulamışdılar. Onların tezisləri slavyanofillər və panpravoslavların fikirlərinə oxşar idi.

Klassik avrasiyaçı alimlərin başlıca tezisi Rusiyanın Qərbdən çox Asiyaya aid olması, Asiyanın Avropa hökmranlığına qarşı mübarizəyə onun başçılıq etməsindən ibarət idi. Bu elmi-nəzəri istiqamətin əsas məqsədlərindən biri türk və slavyan xalqlarının vahid orqanizm kimi birləşərək Qərbə qarşı müqavimət göstərməsi olmuşdur. N.Trubetskoy, R.Yakobson, P.Savitski, V.Vernadski kimi rus filosofları hesab edirdilər ki, zəngin tarixə malik olan rus mədəniyyəti Avropa mədəniyyəti ilə eyniyyət təşkil etmir, rus mədəniyyəti Qərb və Şərq mədəniyyətinin bir sıra mütərəqqi xüsusiyyətlərini özündə birləşdirən ayrıca bir dünyadır. Onlar siyasi, hüquqi, coğrafi, ədəbi, mədəni sahələrdə öz fikir və mülahizələrini əsaslandırmaqla, əsasən, humanitar məkanda bu birliyin intişar tapacağına, türk və slavyan xalqlarının ortaq dəyərlər üzərində birləşəcəyinə inanırdılar. Avrasiyaçılar vahid "Avrasiya evi"nin yaradılmasının zəruri olmasını xüsusi vurğulayırdılar. Vahid "Avrasiya evi"nin mövcud olması isə slavyan və türk xalqlarının ortaq dəyərlər üzərində birləşməsi sayəsində bərqərar olacaqdı.

Klassik avrasiyaçılar, xüsusən də Savitski hesab edirdi ki, əgər mənəvi planda Rusiya Bizansla bağlı idisə, geosiyasi planda tatar-monqolların varisləri idi. Bizans bu anlamda yad ünsür kimi çıxış edirdi. "Rusiya Böyük Xanların varisidir. Asiyanın birləşdiriciləri olan Çingiz və Teymurun işinin davamçısıdır" fikri avrasiyaçı Savitskiyə məxsusdur [3, 80]. O qeyd edirdi ki, monqol-tatarların başladığı işi sonralar Moskva knyazları davam etdirərək nəinki bütün rus torpaqlarını, hətta Avrasiyadakı bütün tatar torpaqlarını da bir mərkəzdə birləşdirməyə başladılar. 15-ci əsrdən sonra Rusiya praktiki olaraq ümumavrasiya rolunu oynamağa başladı. Digər avrasiyaçı N.Trubetskoy yazırdı ki, Rusiya-Avrasiyanın yaradılması vahid monqol-tatar rejiminin ləğv edilməsindən sonra Moskva knyazlarının bütün əraziləri-meşə və çölü birləşdirməsi, sintezi nəticəsində baş vermişdir. Rusiya dövlətçiliyi monqol dövlətçiliyindən güclü oldu [3, 62-63]. Trubetskoy I Pyotrdan sonrakı dövrdə Rusiyanın dövlətçiliyini "anti-milli monarxiya" anlayışı ilə müəyyənləşdirirdi. Rusiyanın öz geosiyasi meylini dəyişib süni şəkildə Avropa dövləti olmağa çalışmasını və təbiətdən ona verilmiş "mərkəzi torpaq" tarixi yolundan çıxmasını Avropa dövlətlərinin əlavəsinə çevrilməsi kimi dəyərləndirirdi. Trubetskoy SSRİ-ni "*Böyük Çingiz xanın əsasını qoyduğu Monqol imperiyasının bir parçası olduğunu*" qeyd edirdi.

Avrasiyaçılıq Rusiyada rus sivilizasiyasının Avropa və ya Asiya kateqoriyasına deyil, Avrasiya geosiyasi konsepsiyasına aid olduğunu iddia edən siyasi hərəkətə çevrildi. Hərəkət üzvləri əvvəlcə bolşevik inqilabını dəstəklədi, lakin Sovet İttifaqını Rusiyanın geosiyasi mövqeyinin

özünəməxsus təbiətini əks etdirəcək yeni milli kimliyin yaradılması yolunda bir pilləkən olaraq gördülər. Avrasiyaçılıq təşkilati cəhətdən 1920-ci illərin ortalarından etibarən formalaşmağa başladı. Hərəkətdə parçalanmanın baş verməsi əsas üzvlərin rəhbərlikdən uzaqlaşmasına, sağ avrasiyaçıların Avrasiya partiyasını (1932) yaratmasına səbəb oldu. 1930-cu illərində Avrasiyaçılıq hərəkətinin daxilində solçuluq və sağçılıq meylərin ucbatından parçalanma baş verir. Solçu avrasiyaçılar hərəkətin əsas mahiyyətini unudaraq tezliklə Moskvaya tabe oldular, sağçı avrasiyaçılar isə məsələlərə daha dar çərçivədən yanaşmağa başlayıb real siyasətdən uzaqlaşdılar. Avrasiyaçılar dünya düzəni kimi çoxqütblülüyü dəstəkləyirdilər.

Nəticə etibarilə, avrasiyaçılıq nəzəriyyəsinin geosiyasi konsepsiyasına görə Rusiya nə Şərq, nə də ki, Qərbdir. Etno-mədəni nöqtəyi-nəzərdən Rusiya mədəniyyəti özünəməxsus bir mədəniyyətdir. Əsasən rus mütəfəkkirlərinin ortaya atdığı bu ideya türk dünyası ilə slavyan xalqlarının vahid etno-mədəni orqanizm olaraq birləşməsinə və Qərbə qarşı real güc olaraq ortaya çıxmasını özündə təcəssüm etdirməkdə idi. Bir müddət avrasiyaçılıq sovet hakimiyyəti illərində SSRİ-nin (Rusiyanın) Avropa və Asiyada ABŞ-a qarşı müqavimət göstərmək üçün ideologiyasına çevrildi. Avropalaşmaya alternativ kimi meydana çıxan Avrasiyaçılıq hərəkəti SSRİ parçalandıqdan sonra yenidən gündəmə gəldi. Avrasiyaçılıq hərəkətinin möhkəmlənməsində məşhur tarixçi alim, etnoqraf Lev Qumilyovun xüsusi xidmətləri olmuşdur. “Hunların tarixi”, “Qədim türklər”, “Çindəki hunlar”, “Yerin etnogenezi və biosferi”, “Qədim Rusiya və Böyük Çöl”, “Qədim ruslardan Rusiyaya” adlı əsərlərin müəllifi Qumilyova görə Rusiyanın xilas olması yalnız Avrasiyaçılıq sayəsində mümkün olacaqdır. Eyni fikri neoavrasiyaçılar da dəstəkləyir.

3.Neoavrasiyaçılıq ideyalarının Rusiya xarici siyasətinə proyeksiyası

Postbipolyar dünya düzəni şəraitində avrasiyaçılığın bir növ dirçəlişi və ya başqa sözlə desək, neoavrasiyaçılığın doğulması 1980-ci illərin sonu-1990-cı illərin əvvəllərində sovet cəmiyyətində proseslərin təbii inkişafının nəticəsi idi. 1980-ci illərin ortalarına doğru sovet cəmiyyəti özünü əks etdirmənin adekvatlığını itirməyə başladı və sovet özünüdərkinin mövcud modelləri məhv edildi [5]. Beləliklə, alternativ ideoloji sistemin yaranması labüd oldu. SSRİ-nin süqutundan sonrakı ilk illərdə avrasiyaçılıq bəzi ziyalıların və siyasətçilərin diqqətini cəlb etdi və onlar dövlətin məkan davamlılığına haqq qazandırmaq yolunu bu istiqamətdə gördülər. Avrasiyaçılıq ideologiyasına marağın artması bir neçə amillə izah olunur: birincisi, ideoloji bəndin dağıdılması rus mühacirətinin öyrənilməsinə və onun mənəvi irsinin qaytarılmasına yol açdı; ikincisi, uzun müddət sovet xalqının dünyagörüşünü müəyyən edən kommunist ideologiyasının süqutu özünüdərkətmə üçün yeni əsaslara ehtiyac yaratdı; nəhayət, Sovet İttifaqının dağılması və onun ərazisindəki milli

münaqişələr yeni yaranmış müstəqil dövlətləri birləşdirməyə qadir olan yeni konsepsiyanın işlənilib hazırlanmasını zəruri etdi.

Avrasiyaçılıq ideyası Avrasiyanın geniş ərazilərində yaşayan xalqları birləşdirmək və integrasiya etmək cəhdi idi. Bununla belə, neoavrasiyaçılıq daha mürəkkəb və müxtəlif xarakter daşıyır. Xüsusilə, öz Avrasiya kimliyini yaratmağa çalışan və hətta Avrasiyanın “sivilizasiya üstünlüyü” konsepsiyasını formalaşdırmağa çalışan neoavrasiyaçılığın panislamist və pantürkist istiqamətləri önə çıxır.

Avrasiyaçılıq və onun müasir forması olan neoavrasiyaçılıq regionda kimliyin və siyasi strategiyanın formalaşmasında mühüm rol oynayan mühüm anlayışlardır. SSRİ-nin süqutunun yaratdığı mədəni və siyasi boşluq bu ideologiya ilə doldurulmağa çalışıldı. Neoavrasiyaçılığın mühüm xüsusiyyəti onun pragmatizmi və SSRİ-nin dağılmasının nəticələrini postsovet məkanının çoxtərəfli iqtisadi və siyasi integrasiyası yolu ilə aradan qaldırmaq istəyidir. Neoavrasiyaçılıq müxtəlif anlayış və yanaşmaları, o cümlədən iki Şərfin mövcudluğu ideyasını ehtiva edir: Rusiyanın beynəlxalq arenada arxalanmalı olduğu xarici və qeyri-Avropa kimliyinin üzə çıxdığı daxili, xüsusən də Rusiyanın şərq hissəsi.

Neoavrasiyaçılıq ideologiyasının meydana gəlməsində məşhur sovet tarixçisi və etnoloqu Lev Qumilyovun böyük rolu danılmazdır. Qumilyovun passionarlıq nəzəriyyəsini məqsədlərinə və dünyagörüşlərinə uyğunlaşdıran neoavrasiyaçılar müasir dünyanın vəziyyətini Qərbin böhranı və tənəzzülü kimi qiymətləndirib yeni “velikorus” siyasətlərini bəyan etdilər və rus cəmiyyətində özlərinə kifayət qədər tərəfdar topladılar. Neoavrasiyaçılar arasında fərqli mövqelər olsa da, onlar əsasən Rusiyanın geosiyasi imperativləri prizmasından yarasırlar. AntiQərb, Atlantizm ideyalarına, mondializm və Avropa geosiyasətçilərinin kontinentalizminə mənfi mövqeyindən çıxış edirlər. Neoavrasiyaçılar elmi-nəzəri və geosiyasi nəticələr əldə etməklə strateji planlaşdırmanı real alətə çevirib Rusiyanın “Avrasiyaçılıq və ya Atlantizm” seçimini birincinin xeyrinə həll etməyi hədəfləyiblər [3, 204-205]. Siyasi planda neoavrasiyaçılar siyasi mərkəzçilik mövqeyindən çıxış edib atlantizmə qarşıdırlar.

Klassik avrasiyaçılıqdan müəyyən qədər bəhrələnən, eyni zamanda, fərqlənən neoavrasiyaçılıq konsepsiyası müasir Rusiya xarici siyasətinin nəzəri əsaslarını təşkil edir. Prezident V.Putinin hakimiyyəti dövründə inkişaf edib təşkilatlanan və hakim elitanın rəsmi ideologiyasına çevrilən neoavrasiyaçılığın məşhur nümayəndələri arasında arasında filosof və geosiyasətçi Aleksandr Duqini fərqləndirmək lazımdır. Beynəlxalq Avrasiya Hərəkatının rəhbəri, Qərbdə Kremlin “ideoloqu” adlandırılan Duqinin fikirləri Rusiyanın siyasi rəhbərliyi tərəfindən mənimsənilmiş, Rusiyanın nəzəri

konseptual sənədlərində öz əksini tapmışdır. Onun fikrincə, Avrasiya bütün cəhətləri ilə, etnogenez və mədəniyyət daşıyıcısı olmaq anlamında xüsusi “yaşam yeri” idi. Atlantistlərin irəli sürdüyü tezisləri təkzib edən Duqin dünyanın çoxqütblü olduğunu və Avrasiya sivilizasiyasının qütblərdən birinin əsasını təşkil etdiyini qeyd edirdi. O, Qərbi ximerik etnosların üstünlük təşkil etdiyi bölgə kimi dəyərləndirib Qərb sivilizasiyasının sonuncu etnogenez mərhələsində olduğunu yazırdı. Duqinə görə Qərbdəki inkişaf mərkəzi tədricən gənc etnoslara, o cümlədən Avrasiyaya keçməlidir. Onun proqnozuna görə isə yaxın zamanlarda heç kimin gözləmədiyi və planlaşdırmadığı passionar təkanlar vasitəsilə planetin siyasi və modern xəritəsi dəyişəcəkdir və hazırkı dominant etnoslar sıradan çıxacaqlar [11, 67-68]. Beləliklə, Duqinin fikirləri antiatlantist xarakter daşımaqla yanaşı, millətçi təmayüllüdür. O, əsərlərində Rusiyanın Asiya dövlətləri ilə əlaqələrini genişləndirməsinin vacibliyini xüsusilə vurğulayıb. İran və Türkiyə ilə əməkdaşlığı genişləndirməyin Rusiyanın maraqlarına cavab verdiyi qənaətinə gələn Duqin Türkiyə ilə xüsusi münasibətlər tərəfdarıdır.

Duqinin irəli sürdüyü *avrasiyaçılıq nəzəriyyəsi* xarakterik xüsusiyyətlərə malikdir. Birincisi, ideokratiyadır. Onun fikrincə, Avrasiyanın hər bir vətəndaşı və hər bir dövləti ali ideyalara qulluq etmək üçün avrasiyaçılığı özünün ali mənəvi missiyasına çevirməli və yüksək ideyalarla yaşamalıdır. İkincisi, Avrasiyaçılıq hərəkatı Avrasiya seçimi deyilən bir hərəkat formalaşdırmalıdır. Bu Avrasiyanın xüsusi landşaft şəraitindən irəli gələrək bölgə əhalisi üçün seçilmiş kollektiv məsuliyyət, qarşılıqlı yardım, güclü iradə, dözümlü, rəhbərliyə güclü tabeçilik və digər keyfiyyətləri özündə daşımalıdır. Üçüncüsü isə, şərt kimi avrasiyaçılığın hüquqi platformasının əsasına “demotiya” adlı bir anlayış təklif edir. Bu qədim yunan, ingilis demokratiyasından fərqli, yeni bir demokratik norma olmalıdır. O nə Avropanın indiki liberal demokratiyasına, nə də Rusiyanın keçmiş kəndli özünüidarəetməsinə bənzəməlidir. Bu, özünəməxsus Avrasiya avtoritarizminə və ierarxiyalı idarəçilik rejiminə əsaslanmalıdır [1, 216].

Neoavrasiyaçılar arasında Qərblə xüsusi əlaqələr qurmaq, anti-türk və anti-müsəlman tezislərlə çıxış edən millətçi-avrasiyaçılar da vardır. Onlar hesab edirlər ki, Rusiya Avrasiyada hegemonluğunu və bütövlüyünü qoruyub saxlamaq üçün müsəlman-türk sivilizasiyasının inkişafına mane olub slavyan-qərb-pravoslav sivilizasiyasının yüksəlişinə geniş şərait yaratmalıdır. Türk birliyinin yaradılması, “Vahid Turan” ideyası neoavrasiyaçılar üçün təhlükəlidir, belə ki, onlar hesab edirlər ki, bu ideyanın reallaşması nəticəsində Rusiyanın süqutu qaçınılmaz olacaqdır.

Neoavrasiyaçıların bir sıra tezisləri Rusiyanın siyasi və ictimai xadimləri tərəfindən dəstəklənir. Onlara Rusiya prezidentləri V.Putini, D.Medvedyevi,

Rusiya kommunist partiyasının rəhbəri G.Züqanovu və digər siyasi partiya liderləri və üzvlərini aid etmək olar [4]. Müasir Rusiyanın hakim siyasi elitası neoavrsiyaçılıq ideyalarına əsaslanan siyasət yeridir və onların tezisləri dövlətin nəzəri-konseptual sənədlərində əks olunub. Məsələn, Rusiya Federasiyasının 2023-cü il 31 mart tarixli xarici siyasət konsepsiyasının ümumi müddəalarında qeyd olunub: *“Min ildən artıq müstəqil dövlətçilik təcrübəsi, əvvəlki dövrün mədəni irsi, ənənəvi Avropa mədəniyyəti və Avrasiyanın digər mədəniyyətləri ilə dərin tarixi əlaqələr, müxtəlif xalqların, etnik, dini və dil qruplarının ümumi ərazidə uzun əsrlər boyu formalaşan ahəngdar birgəyaşayışını təmin etmək bacarığı rus xalqını və rus dünyasının mədəni və sivilizasiya birliyini təşkil edən digər xalqları birləşdirən Rusiyanın özünəməxsus dövlət-sivilizasiya, geniş Avrasiya, Avropa və Sakit Okean dövləti kimi xüsusi mövqeyini müəyyən edir”* [12].

Beləliklə, neoavrsiyaçılığın tarixi-etnik, siyasi-mədəni ideyaları Rusiyanın 21-ci əsrin əvvəllərindən etibarən formalaşan yeni xarici siyasət kursunun və prioritetlərinin müəyyənləşdirilməsinə birbaşa təsir etdi. 2013-cü ildə V. Putin Valday diskussiya klubunda çıxışı zamanı sürətlə dəyişən qlobal mənzərəni və bunun dövlətlərə, cəmiyyətlərə və mədəniyyətlərə təsirini etiraf etdi [8]. O, Rusiyanın maraqlarını, dəyərlərini, ənənələrini və Rusiya cəmiyyətinin müxtəlif təbiətini qorumaq üçün yeni strategiyanın hazırlanmasının vacibliyini vurğuladı. Bu kontekstdə o, Danilevski, Leontyev və Dostoyevski kimi rus filosof və müəlliflərinin arqumentlərinə əsaslanaraq “sivilizasiya-dövlət” anlayışını ortaya atmışdır. Bu mütəfəkkirlər Rusiya dövlətinin xarakteri və onun rus cəmiyyəti ilə ahəngdar münasibətləri haqqında təsəvvür yaratdılar. Bütövlükdə Putinin məqsədi müasir beynəlxalq sistemdəki çağırışlara və dəyişikliklərə, Rusiya dövlətinin yeni xarakterinə uyğunlaşmaqla Rusiyanın dünyada özünəməxsus kimliyini və mövqeyini təsdiq etmək idi.

Həqiqətən də, 2013-cü ilin sonunda Ukrayna böhranının başlaması ilə Rusiyanın mövqeyi daha aqressiv və sərt oldu. NATO-nun Liviyaya icazəsiz müdaxiləsindən sonra Rusiya-ABŞ münasibətlərinin təcridən pisləşməsi və 2012-ci ildə aralarındakı sıfırlama siyasətinə son qoyulması Rusiyanın daxili və xarici siyasətdə sivilizasiya siyasətini qəbul etməsi üçün katalizator rolunu oynadı [9, s.102]. Rəngli inqilablar, NATO-nun genişlənməsi və Ukrayna və Gürcüstanın potensial NATO üzvlüyü Rusiya tərəfindən təhlükəsizliyinə təhdid kimi qəbul edilirdi. Onlara ardıcıl olaraq Avrasiyada rus sivilizasiyasının aşınması üçün təhlükə kimi baxılırdı. Samuel Hantinqton məşhur məqaləsində sivilizasiyaların toqquşmasını gözləsə də, rus sivilizasiyası anlayışının meydana çıxacağını gözləməirdi. Rusiya nöqteyi-nəzərindən Qərbin onlara qarşı siyasəti soyuq müharibə başa çatdıqdan sonra Rusiyaya qarşı ehtiyatsız və irrasional oldu. Bu baxımdan Rusiya, tellurokratik

geosiyasi üstünlüyünü önə sürərək tallasokratik qüvvələrə qarşı Avrasiya dövlətlərinin birgə çıxış etməsinin vacibliyi fikrini müdafiə edir. Bu kontekstdə ABŞ hegemoniyasına qarşı “dünya adası”nda (Hartlənd) geosiyasi mövqelərini qoruyub saxlamaq üçün Çin və Hindistanla sıx münasibətlərin saxlanması, geosiyasi maraqları bir sıra regionlarda üst-üstə düşən İranla, NATO üzvü Türkiyə ilə əməkdaşlıq bugünkü Rusiyanın xarici siyasətinin əsas vəzifələrindəndir.

4.Nəticə

Nəticə etibarilə, “Avrasiya” termininin əhəmiyyəti xeyli dəyişsə də, bu məkan strateji rəqabətin arenasıdır. ABŞ-ın dünyaya hərbi cəhətdən hökmranlıq etmək niyyətini rəsmən bəyan etdiyi bir zamanda neoavrasiyaçılıq konsepsiyası öz mövqeyini qorumaqdadır. Həm də təkcə Çində deyil, Rusiya, İran, hətta Türkiyə kimi ölkələr üçün də yeni əhəmiyyət kəsb edir. Avrasiyaçılığın əhəmiyyəti isə onun müxtəlif mədəniyyətləri və xalqları vahid geosiyasi və mədəni məkanda birləşdirə bilməsindədir. Bu, ümumi şəxsiyyət və inkişaf strategiyasının formalaşmasına kömək edir, regional sabitliyin və əməkdaşlığın möhkəmlənməsinə töhfə verir. Artıq iki əsrdən çoxdur ki, Rusiyanın Qərbə məxsus olması və ya Qərbdən ayrı olan Avrasiya mədəniyyətini təcəssüm etdirməsi ilə bağlı qızğın mübahisələr bu gün də davam edir. Müasir dövrdə neoavrasiyaçılar Rusiyanın strateji və hərbi təfəkküründə əhəmiyyətli bir qüvvədir və mühafizəkar rus cəmiyyəti tərəfindən dəstəklənilir.

Klassik avrasiyaçılıq məktəbinin aparıcı mütəfəkkirlərinin ideyalarından, neoavrasiyaçılıq ideyaları və Duqinin fikirlərindən ilhamlanan Rusiya hakim elitesi onların ideyalarında faydalı arqumentlər tapdı. Rusiya bu mütəfəkkirlərin nəzəri fikirlərindən istifadə etməklə xarici siyasətinin nəzəri-konseptual əsaslarını, prioritetlərini müəyyənləşdirdi. 21-ci əsrdə Rusiya xarici siyasəti, yeni çağırışlara və təhlükəsizlik təhdidlərinə qarşı mübarizə üçün strategiya axtarışlarına son qoydu. Rus filosoflarının ideyaları müasir rus sivilizasiyası konsepsiyasını reallığa çevirdi və ölkənin siyasi diskursuna inteqrasiyasına yardım etdi. Rusiya öz tarixi və mədəni kimliyindən qaynaqlanan, Avrasiya identikliyinə əsaslanan xarici siyasi istiqamətlər müəyyənləşdirib geosiyasi imperativlərinə uyğun strategiya həyata keçirməyə başladı. Müasir dövrdə də Rusiya dövlətinin xarici siyasətinin formalaşmasında Avrasiyaçılıq ideologiyası mühüm yerlərdən birini təşkil edir. Neoavrasiyaçılıq ideologiyası öz ideya mənbəyini Rusiyanın tarixi taleyinin Asiya, Avrasiyanın şimalı, Turan və türk xalqlarının taleyi ilə bağlı olduğunu qeyd edən klassik avrasiyaçılardan götürmüşdür.

Bu gün Rusiyanın “yaxın ətraf” adlandırdığı ərazilərə münasibətdə Rusiyanın xarici siyasəti neoavrasiyaçılığa və imperiya ambisiyalarına uyğun

həyata keçirilir. Keçmiş SSRİ, eləcə də Rusiya imperiyasının malik olduğu ərazilərdə təsir gücünü artırmaqla geosiyasi təsir imkanlarını genişləndirməyə çalışır. Qərbin siyasi-hərbi strukturlarının Rusiya sərhədlərinə yaxınlaşmasına sərt münasibət göstərəcəyini Rusiya hakimiyyəti dəfələrlə bəyan edərək bu ritorikanı əməli olaraq göstərir. Üç ildən artıq davam edən Rusiya-Ukrayna müharibəsinin gedişatında Rusiyanın xarici siyasət imperativləri əsaslı dəyişmədi və bu da, öz növbəsində antiRusiya cəbhəsinin formalaşmasını şərtləndirdi. Bu gün Rusiya NATO və Avropa İttifaqının (Aİ) genişlənməsini Qərbin ekspansiyası kimi dəyərləndirib Dünya adasında Qlobal Cənubla əməkdaşlığa üstünlük verir. Müasir dünyada güc rəqabətinin artması fonunda Rusiyanın neoavrsiyaçılıq əsaslı xarici siyasət ideologiyası onun “*yaxın ətraf*” adlandırdığı ölkələr, həmçinin Azərbaycan üçün müəyyən təhlükələr yaradır.

Beləliklə, 21-ci əsrin ilk onilliyindən etibarən yeni ideologiyaya əsasən siyasət yürüdən Rusiya “*yaxın ətraf*”-nda qeyri-sabitlik və etibarsızlığın əsas mənbəyinə çevrilib. Bu vəziyyət Putinin artan avtoritarizminin ağır təsiri altında Rusiyanı qlobal arenada addım-addım marginallaşdırıb. Bu marjinalaşmanın əksi olaraq, köhnə və yeni dünya düzənlərinin tənqidi və qiymətləndirmələri fonunda cavabı asan olmayan suallar ortaya çıxır. Rusiyanın mövcud xarici siyasət ideologiyası ilə yeni qlobal mühitdə özünü necə müəyyənləşdirəcəyi və dünya siyasətində hansı mövqedən çıxış edib beynəlxalq status qazanacağı Rusiya-Ukrayna müharibəsinin nəticələrindən birbaşa asılı olacaqdır.

ƏDƏBİYYAT

1. Həsənov, Ə. M. (2010). *Geosiyasət*. Bakı: Aypara-3 nəşriyyatı, 604 s.
2. Beynəlxalqinfo. (2015, April 1). Rusiyanın geosiyasi demarşı: Avrasiya İttifaqı? *Beynəlxalqinfo*.
<https://beynelxalqinfo.wordpress.com/2015/04/01/rusiyanin-geosiyasi-demarsi-avrasiya-ittifaqi-t%C9%99hlil/>
3. İmanov, V. (2008). *Avrasyacılık: Rusyanın kimlik arayışı*. İstanbul: Küre Yayınları, 417 s.
4. Ivanov, S. (2004). Russia's geopolitical priorities and armed forces. *Russia in Global Affairs*. <https://eng.globalaffairs.ru/articles/russias-geopolitical-priorities-and-armed-forces/>
5. Tekin, O. (2024). End of the quest: Rising “Russian civilisation” concept in Russian politics. *Journal of Political Science*, Istanbul University Press. <https://iupress.istanbul.edu.tr/en/journal/jps/article/end-of-the-quest-rising-russian-civilisation-concept-in-russian-politics>
6. Tsygankov, A. P. (2022). *Russia's foreign policy: Change and continuity in national identity* (6th ed.). London: Rowman & Littlefield Publishers, 298 p.

7. Tsygankov, A. P. (2019). *Russia's foreign policy* (5th ed.). London: Rowman & Littlefield Publishers, 336 p.
8. Valdai Club. (2013, September 20). Vladimir Putin meets with members of the Valdai International Discussion Club [Speech transcript]. *Valdai Discussion Club*.
<https://valdaiclub.com/a/highlights/vladimir-putin-meets-with-members-the-valdai-international-discussion-club-transcript-of-the-speech/>
9. Safranchuk, I. A. (2018). Russian-U.S. relations: Torn between the practical and ideational agendas - Desperate clash of perceptions. *Russia in Global Affairs*, 16(4), 96–119.
10. Данилевский, Н. (1995). *Россия и Европа: Взгляд на культурные и политические отношения Славянского мира к Германо-Романскому*. Санкт-Петербург, 667 с.
11. Дугин, А. (1994). *Консервативная революция*. Москва: Арктогея, 352 с.
12. Президент Российской Федерации. (2023, March 31). *Концепция внешней политики Российской Федерации*. Министерство иностранных дел Российской Федерации.
<https://www.mid.ru/ru/detailmaterial-page/1860586/>

REFERENCES

1. Hasanov, E. M. (2010). *Geopolitics*. Baku: Aypara-3 Publishing House, 604 p. (in Azerbaijani)
2. Beynalxalqinfo. (2015, April 1). *Russia's geopolitical demarche: Eurasian Union?* Beynalxalqinfo.
<https://beynalxalqinfo.wordpress.com/2015/04/01/rusiyanin-geosiyasi-demarsi-avراسiya-ittifaqi-t%C9%99hlil/> (in Azerbaijani)
3. Imanov, V. (2008). *Eurasianism: Russia's search for identity*. Istanbul: Kure Publishing, 417 p. (in Turkish)
4. Ivanov, S. (2004). Russia's geopolitical priorities and armed forces. *Russia in Global Affairs*. <https://eng.globalaffairs.ru/articles/russias-geopolitical-priorities-and-armed-forces/> (in English)
5. Tekin, O. (2024). End of the quest: Rising “Russian civilisation” concept in Russian politics. *Journal of Political Science*, Istanbul University Press.
<https://iupress.istanbul.edu.tr/en/journal/jps/article/end-of-the-quest-rising-russian-civilisation-concept-in-russian-politics> (in English)
6. Tsygankov, A. P. (2022). *Russia's foreign policy: Change and continuity in national identity* (6th ed.). London: Rowman & Littlefield Publishers, 298 p. (in English)

7. Tsygankov, A. P. (2019). *Russia's foreign policy* (5th ed.). London: Rowman & Littlefield Publishers, 336 p. (in English)
8. Valdai Club. (2013, September 20). Vladimir Putin meets with members of the Valdai International Discussion Club. *Valdai Discussion Club*. https://valdaiclub.com/a/highlights/vladimir_putin_meets_with_members_the_valdai_international_discussion_club_transcript_of_the_speech/ (in English)
9. Safranchuk, I. A. (2018). Russian–U.S. relations: Torn between the practical and ideational agendas - Desperate clash of perceptions. *Russia in Global Affairs*, 16(4), 96–119. (in English)
10. Danilevskiy, N. (1995). *Russia and Europe: A view on the cultural and political relations of the Slavic world to the German-Romanic world*. Saint Petersburg, 667 p. (in Russian)
11. Dugin, A. (1994). *Conservative revolution*. Moscow: Arktogeya, 352 p. (in Russian)
12. President of the Russian Federation. (2023, March 31). *Concept of the foreign policy of the Russian Federation*. Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation. <https://www.mid.ru/ru/detailmaterial-page/1860586/> (in Russian)